अध्याय आठवा प्रारंभ

श्रीगणेशाय नमः ।। हे वसुदेवदेवकीनंदना । हे गोपगोपीमनरंजना । हे दुष्टदानवमर्दना । श्रीहरी पाव मातें ।। १ ।। तुझ्या प्राप्तीचें साधन । कर्मादिकांचें अनुष्ठान । परा भक्तिचें सेवन । करण्या आहे अपात्र मी ।। २ ।। तुझी ज्ञानदात्री शास्त्रें सारी । गीर्वाण भाषेंभीतरीं । त्यांचें सांग करूं हरी। सेवन तें कवण्या रीतीं ।। ३ ।। गीर्वाणाचा नसे गंध । त्यांतून माझी मती मंद । कमलांतील मकरंद । बेडुकाला मिळतो कसा? ।। ४ ।। अन्नदानें तुझी प्राप्ती। जरी करून घेऊं श्रीपती । तरी धनाचा अभाव निश्चिती । दारिद्र्य पदरी बांधले त्वां ।। ५।। जरी करूं मी तीर्थयात्रा। तरी सामर्थ्य नाही गात्रा। तशांतही अंधत्व आतां । आलें आहे दृष्टीतें ।। ६ ।। ऐसा सर्व बाजूंनी । मी हीनदीन चक्रपाणी । दारिद्र्याचे मनीच्या मनी। जाती जिरोन मनोरथ ।। ७।। हे व्यावहारिक दृष्ट्या खरें जरी। परी तुझी कृपा झाल्यावरी । स्वानंदाच्या सागरी । पोहत राहे अहोरात्र ।। ८ ।। तुझ्या कृपेचें महिमान। आगळे आहे सर्वांहून । घनाच्या पाण्यालागून। दाम देण्याची गरज नसें ।। ९ ।। मेघांनी आणिल्या मनांत । तळी विहिरी भरतात। निव्वळ खडकास फुटतात । पाट पाण्याचे पांडुरंगा !।। १०।। ऐशा त्या तंव कृपेचा । दासगणू हा भुकेला साचा । घास एखादा तरी त्याचा । घाल माझ्या मुखांत ।। ११ ।। तेणे मी तृप्त होईन । अवघ्या सुखातें पावेन । अमृताचा लाभतां कण। रोग सारे दूर होती ।। १२ ।। असो मागील अध्यायीं । देशमुख पाटलाठायीं। मुक्कामातें दुफळीबाई । येऊन बैसली हें ऐकिलें ।। १३ ।। जेथ जेथ ही नांदे दुफळी। तेथ तेथ ही करी होळी। अवघ्या सुखांची रांगोळी। इच्या पायीं होतसे ।। १४ ।। क्षयरोग तो शरीराला । वा दुफळी रोग समाजाला। नेतसे यमसदनाला । प्रयत्न पडती लुळे तेथ ।। १५ ।। असो तळ्याचिया काठांवर। देशमुखाचा एक महार । करूं लागला चरचर । या खंडू पाटलापुढें ।। १६ ।। पाटील गांवींचा अधिकारी । पाटील गांवीची पांढरी । कांहीं कामावरून खरी । कुरबुर झाली उभयतांत ।। १७ ।। तो असे मऱ्या महार । देशमुखाचा ज्याला जोर । तो बोलला उणें उत्तर। खंडू पाटलाकारणें ।। १८ ।। पाटील वदला त्यावरी । तुझी रीत ही नाही बरी । गरीबानें पायरी । आपली कधीं सोडूं नये।। १९।। उणीं उत्तरें बोलण्याचा। अधिकार आहे देशमुखाचा। तुझ्यासारख्या नकट्याचा । नाहीं हें जाण मनीं

।। २० ।। तरी महार ऐकेना । करूं लागला चेष्टा नाना । त्याच्या ऐकोनी भाषणा । पाटील खवळला मानसीं ।। २१ ।। बाचाबाचीचे कारण । होते अति क्षुल्लक जाण । कागद ठाण्यालागून । पाठवणें होते पाटलाला ।। २२ ।। तो टप्पा न्यावयासी । सांगितले होते महारासी । कीं तूं असाच जा अकोल्यासी । तहशिलींत टप्पा द्याया हा ।। २३ ।। तें ऐकोनि वदला महार । मी न हा टप्पा नेणार । देशमुखाच्या आश्रितावर । तुमचा डोळा हमेशा ।। २४ ।। कांहीं असो आज दिनीं । मी टप्पा न जाय घेवोनी । तुझ्या हुकूमालागूनी । बोंबा शिमग्याच्या समजतों मी ।। २५ ।। ऐसे वदनीं बोलला । हावभावही तैसा केला । मूठ वळूनि हात नेला । त्यानें आपुल्या मुखापुढें ।। २६ ।। ती त्याची पाहूनी कृती । खंडू पाटील कोपला चित्तीं । भरीव वेळूची कांठी होती । पाटलाच्या हातांत ।। २७ ।। त्याच काठीचा केला प्रहार । महाराचिया हातावर । पाटील मूळचा जोरदार । त्यानें रागें केला प्रहार हा ।। २८ ।। त्या प्रहारें करूनी । हात गेला मोडूनी । महार बेशुद्ध होवोनी । पडतां झाला भूमीवर ।। २९ ।। पाटील दुसऱ्या महाराला । गेले टप्पा द्यावयाला । तों इकडे वृत्तांत्त कैसा झाला । तो आता सांगतों ।। ३० ।। तो महार त्याच्या आप्तांनी । नेला उचलून देशमुखसदनीं । मोडला हात हे पाहूनि । देशमुख ते संतोषले ।। ३१ ।। वा ! वा ! छान गोष्ट झाली । आपणा कुरापत काढण्या भली । ही अनायासें संधी आली । ती उपयोगी न दवडणें ।। ३२ ।। त्यांनी त्या महारासी । तात्काळ नेले कचेरीसी । समजाविलें अधिकाऱ्यासी । खोटेंनाटें विबुध हो ।। ३३ ।। कोठेंही दोन पक्षांत । वाकडे आल्या यत्किंचित् । काट्यांचेच होतात । नायटे ते अवलोका।। ३४ ।। फिर्याद त्या महाराची । पुस्तकात नोंदली साची । आज्ञा झाली अधिकाऱ्याची । पाटील पकडून आणावया।। ३५ ।। शेगांवी झाली पुकार । उद्यां आहे पडणार । पाटलाच्या पदीं थोर । बेडी, करीं हातकड्या ।। ३६ ।। तें खंडू पाटला समजलें । धाबें त्याचें दणाणलें । तोंडचे पाणी पळालें । झाला अति चिंतातुर ।। ३७ ।। ज्या शेगांवी मी वाघापरी । वागत होतो आजवरी । तेथेंच कां हा श्रीहरी । प्रसंग आणिला बेडीचा ।। ३८ ।। अब्रुदारास अपमान । वाटे मरणाहून मरण । बंधू गेले घाबरून । कांही विचार सुचेना ।। ३९ ।। खंडू हताश होऊन बसला । तो एक विचार सुचला त्याला । श्रीगजानन महाराजांला । सांकडे हें घालावें ।। ४० ।। त्या साधूचें वाचून । या संकटाचे निरसन । करणारा न कोणी आन । राहिला या वऱ्हाडीं ।। ४१ ।। लौकिकीं यत्न करण्याला । बंधू गेले अकोल्याला । खंडू पाटील नीट आला । समर्थाकडे रात्रीस ।। ४२ ।। येताच केला नमस्कार । शिर ठेविलें पायावर। महाराज आला कठीण फार । प्रसंग तो माझ्यावरी ।। ४३ ।। सरकारी

कामानिमित्त। मी एका महाराप्रत। तळ्यापाशीं ताडिलें सत्य । करांतील काठींनें ।। ४४ ।। त्याचा ऐसा परिणाम झाला । कांट्याचा नायटा केला। देशमुख मंडळींनी भला । माझें अहित करण्यास ।। ४५ ।। त्यानिमित्त कैद मला। होण्याचा उद्या प्रसंग आला । समर्था माझ्या इज्जतीला । तुजवीण कोण रक्षील ? ।। ४६ ।। उद्यां येतील राजदूत । मला येथूनि नेण्याप्रत। बेडी ठोकोनि पायांत । ऐसें आज ऐकिलें ।। ४७ ।। त्यापेक्षा गुरूवरा । गळा माझा येथेचि चिरा। ही घ्या तलवार देतो करा। वेळ करूं नका हो ।। ४८ ।। अब्रूदाराकारण । बेइज्जत हेच मरण। अपराध माझा त्यांतून । अति अल्प दयाळा ।। ४९ ।। त्या अपराधरूपी खड्याचा । हा डोंगर झाला साचा। अभिमान माझ्या अब्रूचा । धरा समर्था ये काळीं ।। ५० ।। जयद्रथाच्या वेळेला । अग्निकाष्ठ भक्षण्याला । होता अर्जुन तयार झाला। केवळ आपुल्या अब्रूस्तव ।। ५१ ।। तेथे भगवंतानें भली । अब्रू त्याची रक्षण केली । प्रभूनें वस्त्रे नेसविलीं । द्रौपदीला सभेत ।। ५२ ।। तेवीं मम अब्रू ही पांचाळी । देशमुख कौरवांनी आणिली । नग्न करण्यासाठी भली । तिचे करा हो रक्षण ।। ५३ ।। ऐसे वदून समर्थाला । पाटील रडूं लागला । आसवांचा तो चालला । पूर नेत्रावाटें हो ! ।। ५४।। घरचीं माणसें चिंतातुर । आधीच झाली होती फार । नाही त्यांच्या शोका पार । तो सांगावा कोठवरी ? ।। ५५ ।। इकडे समर्थांनीं भले । दोन्ही हातीं कवटाळीलें । खंडू पाटला हृदयीं धरिले । त्याचें सांत्वन करावया ।। ५६ ।। अरे कामकर्त्या पुरुषाप्रत । ऐशी संकटे येतात । वरच्यावरी जाण सत्य । त्याची चिंता वाहूं नको ।। ५७ ।। स्वार्थदृष्टी बळावतां । ऐसेंच होते तत्वतां । खऱ्या नितीची ही वार्ता । अणुमात्र त्या कळत नसे ।। ५८ ।। तुम्ही पाटील देशमुख दोघेजण । एका जातीचे असून । एकमेकांचे नुकसान । स्वार्थें करू पाहतां ।। ५९ ।। मागें कौरवपांडवांत। स्वार्थेच आला विपट सत्य । परि पांडवांचा पक्ष तेथ । न्यायें खरा होता कीं ।। ६० ।। म्हणून पांडवांकारणें। साह्य केलें भगवंतानें। सत्यासाठीं मारणें। भाग पडले कौरवांना ।। ६१ ।। जा भिऊं नकोस तिळभर। बेडी न तुशीं पडणार। किती जरी केला जोर। देशमुखानें आपला ।। ६२ ।। तेच पुढें खरें झालें । पाटील निर्दोषी म्हणोन सुटले । जे कां संत मुखावाटें आले। तें न खोटे होई कधीं ।। ६३ ।। पाटील मंडळी उत्तरोत्तर । भजूं लागली साचार । कोणा नाही आवडणार । अमृत तें सेवावया ।। ६४ ।। पुढें खंडू पाटलानें। करून विनंति प्रेमानें। नेलें रहावयाकारणें । समर्थाला निजगृहीं ।। ६५ ।। असतां पाटील सदनांत । गजाननस्वामी समर्थ । ब्राह्मण आले अवचित । दहापांच तैलंगी ।। ६६ ।। तैलंगीं विद्वान असती। कर्मठ वेदावरी प्रीती। परी धनाचा लोभ चित्तीं । राहीं

ज्यांच्या विशेष ।। ६७ ।। ते कांहीं मिळेल म्हणून । समर्थांकडे आले जाण । तयी होते पांघरूण । घेऊन समर्थ निजलेलें ।। ६८ ।। त्यांना जागे करण्याप्रत । ब्राह्मण म्हणूं लागले मंत्र । जटेचे ते स्वरांसहित । अति उच्च स्वरानें ।। ६९ ।। मंत्र म्हणण्यात चूक झाली । ती न त्यांनी दुरूस्त केली । म्हणून आसनीं उठून बसली । गजाननाची स्वारी पहा ।। ७० ।। आणि ऐसें वदलें ब्राह्मणाला । तुम्हीं कशासाठीं वैदिक झाला । हीनत्व वेदविद्येला । आणूं नका रे निरर्थक ।। ७१ ।। ही न विद्या पोटाची । मोक्षदात्री आहे साची । बा डोईस बांधल्या शालीची । किंमत कांहीं राखा हो ।। ७२ ।। मी म्हणतों ऐसें म्हणा । खरे स्वर मनीं आणा । उगीच भोळ्या भाविकांना । सोंग आणून नाडूं नका ।। ७३ ।। जी ऋचा ब्राह्मणांनी । म्हणण्यां सुरूं केली जाणी । तोच अध्याय समर्थांनीं । धड धड म्हणून दाखविला ।। ७४ ।। चूक न कोठें म्हणण्यांत । शब्दोच्चार स्पष्ट सत्य । वाटे वसिष्ठ मूर्तिमंत । वेद म्हणण्या बसला असे ।। ७५ ।। तैलंगी ते ऐकून चकित झाले । अधोवदन बैसले । मुख वरी करण्या आपुलें । भय मनीं वाटलें त्यां ।। ७६ ।। सूर्य उदय झाल्यावर । त्याच्यापुढें कां होणार । दीपांचा तो जयजयकार । त्यांची किंमत अंधारी ।। ७७ ।। विप्र म्हणती आपुल्या मनीं । हा पिसा कशाचा महाज्ञानी । चारी वेद याच्या वदनीं । नांदतात प्रत्यक्ष ।। ७८ ।। हा विधाताच होय दुसरा । शंका येथे नुरली जरा । हा असावा ब्राह्मण खरा । जातीनें कीं निःसंशय ।। ७९ ।। परमहंस दीक्षा याची । वार्ता न उरली बंधनाची । कोणत्याही प्रकारची । हा जीवन्मुक्त सिद्धयोगी ।। ८० ।। कांहीं पुण्य होतें पदरीं । म्हणून मूर्ति पाहिली खरी । हा वामदेव याला दुसरी । उपमा न ती द्यावया ।।८१ ।। असो खंडू पाटलाकडून । त्या ब्राह्मणालागून । देते झाले दयाघन । रूपया रूपया दक्षिणा ।। ८२ ।। ब्राह्मण संतुष्ट झाले । अन्य गांवा निघून गेले । महाराजही कंटाळलें । उपाधिला गांवच्या ।। ८३ ।। श्रोते खऱ्या संताप्रत । उपाधि ना असे पटत । दांभिकांला मात्र । भूषण होते तियेचे ।। ८४ ।। गांवाचिये उत्तरेला । एक मळा सान्निध्याला । या मळ्यांत भाजीपाला । होत होता बहुवस ।। ८५ ।। एक शिवाचे मंदिर । तेथें होते साचार । लिंबतरूंची थंडगार । छाया होती ते ठायीं ।। ८६ ।। हा कृष्णाजी पाटलाचा । मळा होता मालकीचा । हा कृष्णाजी खंडुजीचा । सगळ्यांत शेवटला भाऊ असे ।। ८७ ।। त्या मळ्यांत महाराज आले । शिवालयासन्निध बसले । एका ओट्यावरी भले । निंबतरूच्या छायेंत ।। ८८ ।। समर्थ म्हणाले कृष्णाजीसी । मी आलों तुझ्या मळ्यासी । कांही दिवस रहावयासी । या श्रीशंकरासन्निध ।। ८९ ।। हा भोलानाथ कर्पूरगौर । नीलकंठ पार्वतीवर । हा राजराजेश्वर । आहे अवघ्या देवांचा ।। ९० ।। तो

तुझ्या मळ्यांत रमला । म्हणून मीही विचार केला । येथें येण्याचा तो भला । दे साऊली करून ।। ९१ ।। ते वाक्य ऐकिलें । सहा पत्रें आणविलें। ओट्यावरी छप्पर केलें। कृष्णाजीनें तात्काळ ।। ९२ ।। समर्थांनी वास केला। म्हणून मळा क्षेत्र झाला । राजा जाय जया स्थला । तीच होते राजधानी ।। ९३ ।। महाराजांचे बरोबर । होता पाटील भास्कर । सेवा करण्या निरंतर। दुसरा तुकाराम कोकाट्या ।। ९४ ।। खाण्यापिण्याची तरतूद सारी। निजांगे कृष्णाजी पाटील करी । समर्थ तें जेवल्यावरी । तो प्रसाद घेत असे ।। ९५ ।। असो गजानन असतां मळ्यांत। गोष्ट घडली अद्‌भूत । येते झाले फिरत फिरत। दहावीस गोसावी ते ठायां ।। ९६ ।। समर्थांचा बोलबाला । त्यांनी आधींच होता ऐकिला । म्हणून त्यांनी तळ दिला। येऊनि या मळ्यामध्ये ।। ९७ ।। गोसावी म्हणती पाटलासी । आम्हीं आहो तीर्थवासी । जातो रामेश्वरासी । भागीरथीला घेऊन ।। ९८ ।। गंगोत्री, जम्नोत्री, केदार । हिंगलाज, गिरनार, डाकोर । ऐशी क्षेत्रें अपार । पाहिलीं पायीं फिरूनी ।। ९९ ।। ब्रह्मगिरी गोसाव्याचे। आम्ही शिष्य आहो साचे । महाराजही आमुचे । आहेत सांप्रत बरोबर ।। १०० ।। हे महासाधु ब्रह्मगिरी। ज्यांचा बंदा गुलाम हरी। ती मूर्ति आली घरी । तुझ्या पूर्वभाग्यानें ।। १ ।। शिरापुरींचें अयाचित । आम्हां द्यावें तुम्हीं त्वरीत । लागे जो ओढण्याप्रत । गांजा तोही पुरवावा ।। २ ।। तीन दिवस येथें राहूं । चौथे दिवशी येथून जाऊं । पाटील नका कष्टी होऊं। साधून घ्या ही पर्वणी ।। ३ ।। तुम्ही पोशिला मळ्यांत । वेडापिसा नंगाधूत । मग आम्हां देण्या अयाचित । मागेपुढे कां पाहतां ? ।। ४ ।। गाढवासी पोशिती । गाईस लाथा मारिती । ते कां म्हणावें सन्मती । पहा विचार करून ।। ५ ।। आम्ही गोसावी वैराग्यभरित। जाणतो अवघा वेदांत । मर्जी असल्या मळ्यांत। या पोथी ऐकावया ।। ६ ।। कृष्णाजी म्हणे त्यावरी। उद्यां घालीन शिरापुरी। आज आहेत भाकरी । त्याच जाव्या घेऊन।। ७।। जितुका गांजा ओढाल। तितुका तेथेच मिळेल। तेथें चालतां बोलतां कंठनीळ । बसला आहे पत्र्यामध्यें ।। ८ ।। दोन प्रहराची वेळा खरी। घेतल्या चूण भाकरी । मळ्यांत येऊनि विहिरीवरी । बसलें गोसावी भोजना।। ९।। समर्थांच्या समोरी। एका छपराभीतरी । गोसाव्यांनी लाविली खरी। आपआपली कडासनें ।। ११० ।। त्यांचा जो होता महंत। ब्रह्मगिरी नामें सत्य । तो भगवद्‌गीतेप्रत। वाचूं लागला अस्तमानी ।। ११ ।। गोसावी श्रवणा बैसले । गांवांतूनही कांही आलें । पोथी ऐकावया भले । त्या ब्रह्मगिरी गोसाव्याची ।। १२ ।। ''नैनं छिन्दन्ति'' हा श्लोक । निरूपणाचा होता देख। ब्रह्मगिरी पक्का दांभिक । स्वानुभवाचा लेश नसे ।। १३ ।। निरूपण त्याचें ऐकलें ।

गांवकऱ्यास नाहीं पटले। ते आपसांत बोलूं लागले । हा नुसता शब्दच्छल ।। १४ ।। सारे पोथी ऐकल्यावरी । येऊन बैसले पऱ्याभीतरीं । गजाननाच्या समोरी । संतदर्शन घ्यावया ।। १५ ।। लोक म्हणती छपराला। निरूपणाचा भाग झाला। येथें पऱ्यास बैसला । स्वानुभवाचा पुरूष हा ।। १६ ।। तेथें ऐकला इतिहास । येथें पाहिला प्रत्यक्ष पुरूष । या भाषणें गोसाव्यास। राग आला कांहीसा ।। १७ ।। अवघे गोसावी गांजा प्याया । बसले होते घेऊनिया । त्या पऱ्याचियां ठायां । चालली चिलीम गांजाची ।। १८ ।। पऱ्यांत पलंगाच्या वरी । बसली होती समर्थस्वारी । चिलीम भरून वरच्यावरी। प्याया देई भास्कर ।। १९ ।। त्या चिलिमीच्या विस्तवाची । ठिणगीं पलंगीं पडली साची। ती पडतांना कोणाची । दृष्टि न गेली तिच्यावर ।। १२० ।। कांहीं वेळ गेल्यावर। निघूं लागला धूर । पलंग पेटला अखेर । एकदम चहूं बाजूंनी ।। २१ ।। तो प्रकार पाहतां । भास्कर बोले सद्गुरुनाथा । पलंग सोडा शीघ्र आतां । या खालीं उतरून ।। २२ ।। लाकडें हीं पलंगाचीं । आहेत कीं सागाचीं । तीं न आतां विझायाचीं । पाण्यांवाचून दयाळा ।। २३ ।। तयीं समर्थ बोलले वाचें । भास्करा अग्नि विझविण्याचें । कारण नाहीं तुला साचें। जल मुळींच आणूं नको ।। २४ ।। अहो महाराज ब्रह्मगिरी। या बैसा पलंगावरी । तुम्हां आहे अवगत खरी । भगवद्गीता साकल्यें।। २५ ।। त्याच्या परीक्षेची वेळ । आणिली हरीनें तात्काळ । ब्रह्मा न जाळी अनळ। याचा प्रत्यय दाखवा।। २६ ।। ''नैनं छिन्दन्ति'' श्लोकावर । व्याख्यान केलें एक प्रहर । आतां कां मानितां दर । या पलंगीं बसण्याचा ? ।। २७ ।। जा जा भास्करा लौकरी । ब्रह्मगिरीला करीं धरी। आणून बसवी अत्यादरीं। या जळत्या पलंगास ।। २८ ।। ऐशी आज्ञा होतां क्षणीं । भास्कर गेला धांवोनि । ब्रह्मगिरीचा सव्य पाणी। धरिला त्यानें निजकरें।।२९ ।। भास्कराचें शरीर । धिप्पाड सशक्त पिळदार । तो गोसावी त्याच्या समोर। शोभूं लागला घुंगुरडें ।। १३० ।। पलंग पेटला चौफेर । ज्वाळा निघूं लागल्या थोर। परी महाराज आसनीं स्थिर। हलले मुळीं न इतकेंही ।। ३१ ।। श्री प्रल्हाद कयाधुसुत। उभा केला अग्नींत । हे लिहिलें पुराणांत । श्रीव्यासांनीं भागवतीं ।। ३२ ।। त्या लिहिल्या गोष्टीचें । प्रत्यंतर दाविलें साचें। मळ्यामाजीं कृष्णाजीचें । श्रीगजानन साधूंनीं ।।३३ ।। ब्रह्मगिरी म्हणे भास्कराशीं । मला न न्या पलंगापाशीं। महाराजांच्या अधिकाराशीं। मी नाहीं जाणितले ।। ३४ ।। तें न मानीं भास्कर। ओढीत आणिला फरफर। उभा केला समोर । आपल्या सद्गुरुरायांच्या।। ३५ ।। नैनं दहति पावक । हें खरें करून दावा वाक्य। ऐसें बोलतां महाराज देख। गोसावी परम घाबरला।। ३६ ।। गोसावी म्हणें

भीत भीत। मी पोटभऱ्या आहे संत। शिरापुरी खाण्याप्रत । मी झालों गोसावी ।। ३७ ।। माझ्या अपराधाची क्षमा। साच करी शांतिधामा। केला खटाटोप रिकामा। गीताशास्त्र शिकण्याचा ।। ३८ ।। तुला पिसा मी म्हणालों। आता पस्तावा पावलों । मी दातीं तृण धरून आलों। शरण तुला ! अभय दे।। ३९ ।। शेगांवच्या जनांनीं। केली समर्था विनवणी। आपणा अग्नीपासूनी । भय नाही हें खरें।। १४० ।। तरी महाराज आमच्याकरितां। खालीं यावें लवकर आतां । अशा स्थितींत पाहतां। तुम्हा ! आम्हां धडकी भरे ।। ४१ ।। म्हणून आमच्यासाठीं। उतरा खाली ज्ञानजेठी। गोसावी झाला हिंपुटी। तो न कांहीं बोलला ।। ४२ ।। लोक विनंतीस द्याया मान। खाली उतरले गजानन । तो पलंग पडला कोसळून। एक पळही न लागलें त्या ।। ४३।। अवघाच होता जळला । जो भाग शेष उरला । तो लोकांनी विझविला । साक्ष दावण्या इतरांसी ।। ४४ ।। ब्रह्मगिरी पायीं लागला। निरभिमान अवघा झाला । स्पर्श होता गंगाजला । मल कोठूनी राही तेथ ? ।। ४५ ।। मग मध्यरात्रीच्या समयाला । ब्रह्मगिरीस बोध केला। आजपासून चेष्टेला । तूं या सोडून देई रे।। ४६।। ज्यांनी राख लावावी । त्यांनी उपाधी दूर ठेवावी । अनुभवावीण न सांगावी। गोष्ट कोणा निरर्थक।। ४७।। नुसते शब्दपांडित्य। माजलें जगीं अतोनात । तेणेंच आहे झाला घात। आपुल्या या संस्कृतीचा ।। ४८ ।। गोसावी मच्छिंद्र, जालंदर। गोरख, गहिनी, साचार। ज्ञानेश्वरांचा अधिकार। किती म्हणून सांगावा।। ४९।। स्वानुभवाचे झाले यती । श्रीशंकराचार्य निश्चिती। प्रपंची राहून ब्रह्मस्थिति । अनुभविली एकनाथांनीं ।। १५०।। स्वामी समर्थ ब्रह्मचारी । हेही ब्रह्मसाक्षात्कारी । होऊन गेले भूमीवरी। यांचीं चरित्रें आणी मना ।। ५१।। उगीच खाया शिरापुरी । भटकूं नको भूमीवरी । सार न तया माझारीं। येतुलेंही गवसणार।। ५२।। ऐसा बोध ऐकिला । ब्रह्मगिरी विरक्त झाला। प्रात:काळींच उठोन गेला । कोणा न भेटतां शिष्यांसह ।। ५३।। ही गोष्ट दुसऱ्या दिवशीं । कळली अवघ्या गांवासी । जो तो आला पहावयासी। मळ्यांत जळलेल्या पलंगातें।।५४।। हा दासगणूविरचित । श्रीगजानन विजय नामें ग्रंथ । तारो भाविका भवाब्धींत। हेचि इच्छी दासगणू ।। १५५।। शुभं भवतु ।। श्रीहरिहरार्पणमस्तु ।।

।। इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य अष्टमोऽध्याय: समाप्त: ।।